

Ludwik Fąs

Zaangażowanie kooperacyjno-animacyjne domu św. Wojciecha w Pieniężnie w latach 1965-1990

Studia Theologica Varsaviensia 49/2, 129-160

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LUDWIK FAŚ SVD, PIENIĘŻNO

ZAANGAŻOWANIE KOOPERACYJNO-ANIMACYJNE DOMU ŚW. WOJCIECHA W PIENIĘŻNIE W LATACH 1965-1990

Treść: 1. Lata poprzedzające akcję misyjną; 1945-1965; 2. Dokumenty regulujące działalność kooperacyjno-animacyjną; 3. Referat Misyjny i Referent Misyjny; 4. Rok Misyjny 1965; 5. Działalność *ad intra* domu św. Wojciecha w Pieniężnie; 6. Działalność *ad extra*.

Słowa kluczowe: Pieniężno, Animacja misyjna, Werbiści, Zgromadzenie Słowa Bożego.

Keywords: Pieniężno; Missionary animation; Society of the Divine Word.

WSTĘP

Niejednokrotnie w historii werbistów w Polsce powtarzano zdanie: naszą największą siłą, jako Polskiej Prowincji Słowa Bożego jest wielka akcja misyjna Kościoła. Wyższe Seminarium Misyjne – Dom św. Wojciecha w Pieniężnie – jest znanym ośrodkiem misyjno-misjologicznym na całym świecie, a to przede wszystkim za sprawą misjonarzy, którzy wyjechali do przeróżnych zakątków ziemi oraz dzięki pracy dydaktyczno-naukowej, jak również zaangażowaniu kooperacyjno-animacyjnemu. Z tego małego miasteczka ciągle zasilane są szeregi misjonarzy werbistów pracujących na wszystkich kontynentach. Z tej miejscowości docierają wiadomości do szeregu odbiorców żąd-

nych wiadomości misyjnych, ale do tego też ośrodka napływa nieustannie pomoc dla misjonarzy, przede wszystkim werbistów, rozsianych po całym świecie. Klasztor w Pieniężnie kształtuje świadomość misyjną w Kościele lokalnym na Warmii i w całej Polsce, a także promieniuje na cały świat. Współpracuje z tysiącami dobrodziejów misji. Jest to efekt pracy jak również cała tradycja misyjna Domu św. Wojciecha w Pieniężnie. Historia tegoż domu przygotowała grunt na to, że sekretarz Kongregacji Ewangelizacji Ludów, abp Sergio Pignedoli mógł w 1970 r., powiedzieć, że *Pieniężno jest misyjnym sercem Polski*. Przez wszystkie lata swojej historii werbiści z Domu św. Wojciecha w Pieniężnie pragnęli pozostać wierni misyjnemu charyzmatowi oraz powołaniu, dlatego z wielką pieczołowitością troszczyli się i nadal troszczą o misje na całym świecie. Dlatego sądzę, że warto przynajmniej jeden okres animacji misyjnej w dziejach Domu św. Wojciecha w Pieniężnie omówić, aby zorientować się, jak prężna to była i nadal jest działalność animacyjno-kooperacyjna. Chciałbym zwrócić uwagę na działalność kooperacyjno-animacyjną księży werbistów w Pieniężnie w latach 1965-1990. Daty te to dwa punkty – wyznaczniki, z których pierwszy jest początkiem wielkiego ruchu misyjnego, a punkt drugi wskazuje na początek transformacji w Polsce, a zarazem zmianę form prowadzenia animacji misyjnej.

1. LATA POPRZEDZAJĄCE AKCJĘ MISYJNĄ: 1945-1965

Lata po II wojnie światowej dla misyjnego Kościoła w Polsce był to czas całkowitej izolacji od Kościoła powszechnego. Na skutek panującego w Polsce komunizmu, działalność misyjna Kościoła była uważana za przejaw aroganckiej ekspansji politycznej Watykanu, a misjonarze postrzegani jako słudzy amerykańskiego imperializmu¹. Misje znalazły się na indeksie słów zakazanych, a o prowadzeniu systematycznej i zorganizowanej działalności misyjnej można było jedynie pomarzyć. Dla członków Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego lata

¹ Por. A. K o s z o r z, *Misyjne Sympozja Kleryków*, „Światło Narodów”, 16 (2006) nr 3, s. 69.

1945-1965 były czasem wyczekiwania, modlitwy, ofiary, wewnętrznego przygotowania się, itp. Niemniej jednak, w latach 1948-1965 na misje z Polski udało się 18 werbistów. Udawali się oni różnymi drogami. Nie były to wyjazdy systematyczne, tylko *przy nadarzającej się okazji*. Wyjazdy odbywały się w latach: 1946 (3 misjonarzy), 1947 (2 misjonarzy), 1948 (3 osoby), 1949 (2 osoby), 1958 (4 osoby), 1959 (1 osoba), 1960 (3 misjonarzy), 1961 (4 osoby), 1963 (1 osoba)². Był to czas kształtowania się apostołstwa misyjnego. W tym też okresie funkcjonowały kleryckie sekcje, które w minimalny sposób, ale przyczyniały się do animacji misyjnej, utrzymywane były kontakty listowne z misjonarzami, jak również (choć rzadkie) odwiedziny misjonarzy, prowadzona była intensywna formacja, powstawał cały szereg pieśni misyjnych, modlitwy w intencji misji, adoracje przed Najświętszym Sakramentem, czuwania, całodzienne adoracje (np. na uroczystości Objawienia Pańskiego, Zesłania Ducha Św. itd.). Klerycy tworzyli teatry, powstawały utwory sceniczne itd. W tym też okresie zaczęli pojawiać się w prowincji pierwsi zelatorzy z przezrociami o misjach. Oni to zaczęli uświadamiać ludzi odnośnie misji³. W 1957 r. klerycy Wyższego Seminarium Misyjnego w Pieniężnie rozpoczęli udawać się z animacją na Niedzielę Misyjną.

2. DOKUMENTY REGULUJĄCE DZIAŁALNOŚĆ KOOPERACYJNO-ANIMACYJNĄ

W punkcie tym pragniemy w sposób skrótowy i zwięzły przedstawić najważniejsze normy prawne, które regulowały i wyznaczały obowiązki i prawa jakimi powinna kierować się animacja misyjna, a szczególnie prawa i obowiązki referenta misyjnego oraz zaangażowanie misyjne księży werbistów. W Polskiej Prowincji Zgromadzenia

² Por. B. P o ć w i a r d o w s k i, *Nasz wkład w budzenie idei misyjnej. Osiągnięcia i możliwości*. Referat na Kapitułę Prowincjalną Polskiej Prowincji SVD w r. 1972, s. 4 (mps); zob. także: J. A r l i k, *Polscy Werbiści w Służbie Misji*, (mps) w: APP-SVD, Polska Prowincja t.2.

³ Por. B. P o ć w i a r d o w s k i, *Nasz wkład w budzenie idei misyjnej...*, dok. cyt., s. 3-4.

Słowa Bożego, działanie referenta ma ściśle określone normy i wytyczne, według których może on funkcjonować. Dokumenty zgromadzeniowe już istniały przed omawianym przez nas okresem np. *Statut Wewnętrznego Dzieła Misyjnego*, którego podejmują się członkowie Zgromadzenia Słowa Bożego, przebywający poza terenami misyjnymi⁴. Jest to w zasadzie pierwszy dokument odnoszący się do omawianego zagadnienia i chronologicznie odnoszący się do prowadzenia animacji misyjnej. Posiada on już bardzo wyraźne rozróżnienie między pracą prokuratora misyjnego i pracą referenta misyjnego. Dokument ten dotyczy całego Zgromadzenia Słowa Bożego. Zagadnienia prowadzenia animacji i kooperacji misyjnej porusza również dekret soborowy *Ad gentes*. Dokument odnosi się do całego Kościoła katolickiego. We wspomnianym dekreście soborowym w rozdziale szóstym znajdują się odniesienia do tworzenia i organizacji kooperacji misyjnej. Wspomniane dokumenty stanowiły podstawę do wszczęcia dyskusji na poziomie prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego w Polsce, na temat zadań referatu misyjnego oraz stanowiska referenta misyjnego. Np. 28.12.1964 r. do rektora Domu Misyjnego w Pieniężnie wpłynęło pismo od rady prowincjalnej, proszące o wszczęcie dyskusji na temat zaangażowania w sprawy misji zagranicznych⁵. Dzięki przeprowadzonej dyskusji, 25.02.1966 r. mógł się ukazać dokument – statut (tymczasowy) referenta misyjnego. W zasadzie stanowił on podstawę, pierwszy krok, do tworzenia referatów misyjnych i urzędu referenta misyjnego w Polsce. Był to pierwszy statut (tymczasowy) referenta misyjnego, który został zatwierdzony przez ówczesnego prowincjała Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, ks. B. Koziela SVD. W dokumencie tym było podkreślone, co należy do zadań referenta misyjnego, a przede wszystkim: propagowanie idei misyjnej, troska o powołania misyjne oraz zdobywanie środków materialnych dla mi-

⁴ Zob. A. Grosse Kappenberg, *Statutum de opere misionali interno a sodalibus in terris originis exercendo* 21.12.1956, „Nuntius Societatis Verbi Divini”, 6 (1954) 1, s. 282-291.

⁵ Por. *Protokół Posiedzeń, Rada Domowa. Seminarium Duchowne Św. Wojciecha. Pieniężno IX 1948 – VIII 1967*, z dnia 28.12.1964 r., w: APP-SVD, Historia Domu Św. Wojciecha, IID/67.

sji⁶. Następnie w Domu św. Wojciecha w Pieniężnie, dnia 24.01.1966 r. rada domowa dyskutowała nad statutem misyjnym. W podsumowaniu stwierdzono, że należy się trzymać statutu obowiązującego dla całego Zgromadzenia Słowa Bożego.

Podczas Kapituły Prowincjalnej w 1968 r. bardzo intensywnie pracowano nad zagadnieniami misji oraz animacji misyjnej w Polsce. Wskazano, że to cała wspólnota odpowiada za krzewienie idei misyjnej i każdy członek prowincji powinien być zaangażowany czy to bezpośrednio, czy pośrednio w pracę na polu misyjnym⁷. Na kolejnej, VII Kapitule Prowincjalnej w 1972 r., zwrócono uwagę na potrzebę większej współpracy między referatami Zgromadzenia Słowa Bożego a klerem diecezjalnym, jak również zwrócić większą uwagę na korzystanie ze słowa drukowanego⁸.

W 1973 roku wydano ogólnozgromadzeniowy dokument: *Wytyczne dla misji SVD*⁹, w którym zostały przedstawione niektóre formy działalności misyjnej księży werbistów. Były to głównie sprawy związane z misjami *ad extra*. W 1975 roku przedstawiono stanowisko prawne i zakonne prokur misyjnych¹⁰. Dokument rozróżnia różne rodzaje prokur misyjnych. Użyty jest termin domowa prokura misyjna (Konst. 118,3), wskazuje, że referent misyjny pomaga w szerzeniu gorliwości misyjnej w domu i poza nim. Do jego obowiązków należy przede wszystkim propagowanie idei misyjnej poprzez działalność duszpasterską, zdobywanie środków misyjnych, administrowanie dobrami misyjnymi, troska o misjonarzy, itd. Każdy z tych punktów ma kon-

⁶ Por. B. Kozieł, *Tymczasowy Statut Referatu Misyjnego*, Pieniężno 1966, w: APP-SVD.

⁷ Por. *Uchwały i Rezolucje Kapituł Prowincjalnych Polskiej Prowincji SVD od 1957 r.*, „Zeszyty Werbistowskie” 6, Warszawa 1996, s. 13-16.

⁸ Tamże, s. 20.

⁹ Por. B. Skóra, *Sprawozdanie prokuratora misyjnego SVD dla Kapituły Prowincjalnej*, Pieniężno 1974 (mps), w: APP-SVD.

¹⁰ Por. B. Poćwiardowski, *Sprawozdanie prokuratora misyjnego SVD dla Kapituły Prowincjalnej*, Chłudowo 1977 (mps), w: APP-SVD,teczka Pieniężno, Kapituła Prowincjalna 1977

kretnie wskazania dla poszczególnych prokuratorów misyjnych oraz dla referentów misyjnych¹¹.

W 1977 roku opublikowano *Statut dla Prokur Misyjnych*, w którym m.in. nakreślono zakres działania prokury misyjnej oraz jej współpracę z innymi instytucjami zgromadzenia. Następnie został wypracowany Statut Działalności Misyjnej Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego. Kolejna Kapituła Prowincjalna Zgromadzenia Słowa Bożego w Polsce w 1977 r. również dyskutowała nad animacją misyjną. Ukazały się także materiały, wytyczne odnośnie interesującego nas tematu.

W 1979 r. w Rzymie ukazał się dokument regulujący pracę misyjną prokur misyjnych w Zgromadzeniu Słowa Bożego¹², natomiast już w następnym roku opublikowano *Wytyczne dla działalności Misyjnej Polskiej Prowincji w Kraju Ojczystym*, opracowane na zlecenie IX kapituły prowincjalnej z 1980 r. Opracowania dokonał ks. B. Poćwiardowski SVD ówczesny prokurator misyjny Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego. Autor dokumentu wskazywał na takie elementy jak: konieczność istnienia archiwum misyjnego oraz wskazał na podstawowe zasady funkcjonowania referatu misyjnego oraz na całą gamę zadań, które wykonuje referent misyjny w poszczególnych domach misyjnych. Projekt ten odnosi się do całej prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego w Polsce¹³.

W 1988 roku ukazały się dwa projekty statutu referenta misyjnego. Pierwszy z nich, z sierpnia wspomnianego roku, jest autorstwa prokuratora misyjnego, ks. B. Poćwiardowskiego SVD. Autor wychodzi od naświetlenia znaczenia prokuratora misyjnego, przez urząd *superiora delegatusa*, aby w kolejnej części w szczegółach omówić zakres

¹¹ Por. *Stanowisko prawne i zakonne prokur misyjnych* (mps), w: APP-SVD,teczka Pieniężno, Kapituła Prowincjalna 1977, s. 8.

¹² *Statut für die Missionsprokuren*, „Nuntius Societatis Verbi Divini“, 11 (1979) nr 1, s. 21-28.

¹³ Por. B. Poćwiardowski, *Wytyczne dla działalności Misyjnej Polskiej Prowincji w Kraju Ojczystym*, Chłudowo 1980 (mps).

działalności referenta misyjnego¹⁴. Drugi projekt z 15.09.1988 r. jest autorstwa ks. J. Pieczykolana SVD (ówczesnego zelatora misyjnego w Pieniężnie), *Statut Referenta Misyjnego dla Polskiej Prowincji SVD*, w którym znajdujemy bardzo szczegółowe zagadnienia związane z osobami odpowiedzialnym za animację misyjną na szczeblu domowym. Projekt ten przedstawia w sposób bardzo szczegółowy zadania i kompetencje dla urzędu referenta misyjnego¹⁵. Projekty te stały się podstawą do opracowania *podręcznika dla pracujących w prokurze misyjnej*, który ukazał się w 1993 r., a podpisany został przez ówczesnego rektora Domu św. Wojciecha w Pieniężnie, ks. I. Piskorka SVD. Zakres czasowy wskazuje, że wychodzi on poza okres naszych zainteresowań.

3. REFERAT MISYJNY I REFERENT MISYJNY

Praca misyjna powinna być podstawą egzystowania każdej wspólnoty werbistowskiej. Każdy werbistowski dom misyjny jest zobowiązany do prowadzenia animacji misyjnej. Wiodącą rolę w tej materii odgrywa referat misyjny. Na czele referatu stoi referent misyjny (początkowo do ok. 1976 r. używano nazwy zelator misyjny), który jest oficjałem przełożonego domu w celu prowadzenia akcji misyjnej wewnątrz jak i na zewnątrz domu.

Referat misyjny ma na celu tworzenie zaplecza dla misjonarzy zarówno materialnego jak i duchowego¹⁶. Stara się on wzbudzać zainteresowanie misyjne tak wśród mieszkańców klasztoru, jak również wśród osób świeckich. Czyni to w różnorodny sposób, poprzez mo-

¹⁴ Por. B. Poćwiardowski, *Projekt Statutu Referenta Misyjnego dla Prowincji Polskiej Zgromadzenia Słowa Bożego*, Chludowo 1988, s. 4 (mps).

¹⁵ Por. J. Pieczykolan, *Statut Referenta Misyjnego dla Polskiej Prowincji SVD*, Pieniężno 15.09.1988, (mps), s. 1-6. Projekt ten został opublikowany: J. Pieczykolan, *Projekt wstępny statutu referenta misyjnego dla Polskiej prowincji*, „Nurt SVD” 48 (1990) 1, s. 91-97.

¹⁶ Według *Tymczasowego Statutu Referenta Misyjnego* referat misyjny działa w trzech zakresach: propagowania idei misyjnej, zdobywania powołań misyjnych i zdobywanie środków materialnych dla misji. Por. B. Kozieł, *Tymczasowy Statut Referatu Misyjnego*, Pieniężno 1966 (mps), s. 1.

dlitwę, wyrzeczenia, ofiarę materialną, duchową, informację, formację, utrzymywanie kontaktu z misjonarzami i ich rodzinami itd. Organizuje akcje duszpasterskie w klasztorze, jak również poza nim. Wykorzystuje wszelkie możliwe ku temu środki, m.in. celowi temu służy muzeum misyjne. Swoje zadania referat misyjny wykonuje w następujących wymiarach: biuro misyjne, ciemnia fotograficzna, redakcja materiałów misyjnych, duszpasterstwo (rekolekcje, skupienia, misje ludowe itd.)¹⁷.

Szczególną rolę w szerzeniu idei misyjnej odgrywali referenci misyjni. Referent stoi na czele referatu misyjnego, danej wspólnoty zakonnej. Referenci misyjni w Domu św. Wojciecha w Pieniężnie to osoby, które w sposób szczególny starają się o wymiar misyjny wspólnoty i wiernych. Na podstawie dokonanego pokrótce przeglądu dokumentacji można wskazać na podstawowe zadania referenta misyjnego. Mianuje go rada prowincjalna na wniosek rady domowej. Referent jest ramieniem wykonawczym rektora domu. W swojej działalności jest on w bardzo bliskim związku z sekretarzem ds. misji (prokuratorem misyjnym) oraz rektorem domu. Jego działalność posiada wymiar wewnętrzny (*ad intra*) i wymiar zewnętrzny (*ad extra*).

Działalność *ad intra* – wewnątrz wspólnoty – to przede wszystkim troska o wymiar modlitewny, bowiem ma zachęcać do modlitwy za misje. Referent ma budzić zainteresowania misjami wśród domowników, tak, aby wymiar misyjny był obecny w codziennym życiu wspólnoty. Powinien również pobudzać współbraci do zaangażowania się, aby wspomagano misjonarzy. Do tego zadania dochodzi również opieka nad gabinetami (muzeum) misyjnym. Do ważnych zadań referenta misyjnego należy również prowadzenie archiwum misyjnego, gdzie

¹⁷ Por. A. Grosse Kappenberg, *Statutum de opere misionali interno a sodalibus in terris originis exercendo* 21.12.1956, „Nuntius Societatis Verbi Divini” 6 (1954) 1, s. 287-291; J. Pieczykolan, *Statut Referenta Misyjnego Dla Polskiej Prowincji SVD 15.09.1988*, Pieniężno (msp), s.2-3; B. P o ć w i a r d o w s k i, *Wytyczne dla działalności Misyjnej Polskiej Prowincji w Kraju Ojczystym*, s. 2-4; B. P o ć w i a r d o w s k i, *Projekt Statutu Referenta Misyjnego dla Prowincji Polskiej Zgromadzenia Słowa Bożego*, Chłudowo 1988 r., s. 1-3 (msp), w: Archiwum Misyjne w Pieniężnie, t. 54, Statuty Prokur Misyjnych.

powinny znajdować się materiały misyjne. W swojej działalności wewnętrznej przede wszystkim zwraca się uwagę na wymiar edukacyjny, bowiem w tym zakresie przygotowujemy sobie zaplecze osób nie tylko świeckich do doprowadzenia animacji, a następnie do kooperacji oraz zapewnienia wsparcia duchowo-materialnego dla misjonarzy. Początkowo wymiar ten był realizowany w sposób spontaniczny poprzez skupienia, rekolekcje, a z biegiem czasu nabierał on coraz bardziej profesjonalnego i rozbudowanego charakteru. Cel ten osiąga się poprzez rekolekcje, sympozja, publikacje, a wśród alumnów są wykładane przedmioty związane z dziełem misyjnym.

Działalność *ad extra* – działalność zewnętrzna – jest prowadzona poza wspólnotą. Jest to przede wszystkim prowadzenie animacji misyjnej i troska o misjonarzy. W tym wymiarze należy do niej: kontakt z misjonarzami, udzielanie im duchowej i materialnej pomocy. Działalność zewnętrzna ma również wymiar informacyjno-formacyjny, a więc przekazywane są informacje o pracy misyjnej. Ważna jest również formacja w Kościele lokalnym na temat misji.

W sposób nieformalny pierwszym referentem misyjnym został ks. Walerian Wrosz SVD. Nie posiadał on żadnej *nominationi* na to stanowisko, lecz zadanie to wypełniał w sposób *charyzmatyczny*. Ze względu na to, że prowadził on apostolat misyjny w Domu św. Wojciecha w Pieniężnie, stąd jego poczynania nabierają charakteru funkcji, która z biegiem czasu rozwinęła się w funkcję referenta misyjnego. W 1965 r. udaje się on na misje do Brazylii. Po wyjeździe ks. Waleriana Wrosza SVD rada domowa stanowisko to przydzieliła dwóm osobom: ks. A. Koszorzowi SVD¹⁸ i ks. S. Ograbkowi SVD¹⁹. Ks. S. Ograbek SVD wyjechał na misje do Indonezji, dlatego 28.02.1966 r. rada domowa mianuje na referentów misyjnych w Pieniężnie: ks. A. Koszorzę SVD i ks. J. Jurczygę SVD. Ten drugi udaje się na misje do Nowej Gwinei, a ks. A. Koszorz SVD zostaje początkowo oddelegowany na sekreta-

¹⁸ Kronika Domowa, t. 1, s. 7, ks. A. K o s z o r z a SVD określa jako *Dyrektor Apostolatu Misyjnego*, ks. J. Jurczygę SVD jako *zelator missionum*, a ks. S. O g r a b e k SVD jest określany jako *szeft muzealny*.

¹⁹ Sam ks. S. O g r a b e k SVD nazywał siebie nie zelatorem misyjnym, ale kustoszem muzeum misyjnego w Pieniężnie.

rza Papieskiej Unii Duchowieństwa, a w 1967 r. na sekretarza Komisji Misyjnej przy Episkopacie, wreszcie w 1968 r. zostaje przeniesiony do Warszawy²⁰. 4.04.1967 r. rada domowa desygnowała na referenta misyjnego ks. K. Stankowskiego SVD, który 6.06.1967 r. skierował wniosek do rady domowej z prośbą o mianowanie drugiego referenta misyjnego, w celu rozwijania głównej działalności poza domem (zewnętrzna). Rada zaaprobowała prośbę i wysłała odpowiednie pismo do rady prowincjalnej z prośbą o nominację drugiego referenta, wskazując na dwóch kandydatów: ks. A. Dłużniewskiego SVD lub ks. B. Kurpisza SVD, jednak z niewielkim skutkiem. 27.06.1967 r. rada domowa zaproponowała na referenta misyjnego ks. M. Tyrpaka SVD – ze skutkiem pozytywnym. Od 1969 roku referentem misyjnym w Pieniężnie był ks. Marian Dolata SVD. 21.07.1970 r. został on ponadto koordynatorem (prokuratorem) misyjnym Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, a 1.07.1971 r. otrzymuje nominację na referenta misyjnego Warmińskiej Kurii Biskupiej w Olsztynie²¹. W latach 1972-1977 do pomocy ks. M. Dolacie SVD został przydzielony ks. Józef Bzik SVD, który od 1976 roku został samodzielnym referentem misyjnym Domu św. Wojciecha w Pieniężnie. Jednak w 1977 roku został on przeniesiony do domu misyjnego pw. Św. Małgorzaty w Bytomiu. Ówczesny prowincjał, ks. Leonard Szymański SVD w 1978 roku referentem misyjnym w Pieniężnie mianował ks. Eugeniusza Śliwkę SVD. Ks. E. Śliwka SVD funkcję referenta misyjnego pełnił do 1998 roku.

W Pieniężnie też miało miejsce powołanie koordynatora spraw misyjnych dla całej Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego. Pieniężno stało się więc miejscem, gdzie rezydował Sekretarz do spraw Misji²². Powołanie tego stanowiska zostało uchwalone na Kapitule Prowincjalnej Polskiej Prowincji SVD w 1968 r.²³ W Pieniężnie swoją

²⁰ Por. J. Tyc z k a, *Biogramy Polskich Werbistów, część I: A-K*, „Nurt SVD” 35 (1985) s. 342-343.

²¹ Por. M. D o l a t a SVD, *Ważniejsze daty* (mps), w: APP-SVD – teczka: Marian Dolata.

²² Poprzednio nazywany referentem misyjnym, koordynatorem spraw misyjnych lub prokuratorem misyjnym.

²³ Por. *Uchwały i Rezolucje Kapituł...*, dz. cyt., s. 14.

siedzibę mieli następujący sekretarze ds. misji: ks. Dolata Marian SVD (1969-1971, 1975-1976), ks. Bernard Bona SVD (1971-1974), ks. Bronisław Skóra SVD (1974-1975), ks. Gerard Golla SVD (1984-1992).

Terminologia odnośnie do urzędu *sekretarza ds. misji* ulegała ewolucji, bowiem początkowo posługiwano się nazwą *główny referent misyjny* (1965-1969), następnie *koordynator misyjny* (1969-1976), potem *prokurator misyjny* (1976-2000) a obecnie używany jest termin *sekretarz ds. misji* (2000-). Wraz z przeobrażeniem się nazwy sekretarza misji, również rozwijał się zakres działań dzisiejszego sekretarza ds. misji. Początkowo miał on koordynować działania referentów misyjnych w Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego. Według *Wytocznych dla sekretarzy misyjnych* do zadań sekretarza należy rozwijanie animacji misyjnej w całej Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, a nie jedynie w jednym domu misyjnym. Do obowiązków sekretarza należała przede wszystkim: całościowa organizacja, kooperacja i animacja misyjna, a zwłaszcza organizowanie zaplecza duchowo-materiałnego dla misjonarzy Zgromadzenia Słowa Bożego.

4. ROK MISYJNY 1965

Dla animacji misyjnej w Pieniężnie rokiem szczególnym okazał się 1965 rok. Był to również rok przełomowy dla podjęcia działalności misyjnej nie tylko dla klasztoru księży werbistów w Pieniężnie, ale również dla całej powojennej Polski. Cóż szczególnego wydarzyło się w tym roku? Na tę datę złożyło się cały szereg okoliczności. W Domu Św. Wojciecha w Pieniężnie, jak rokrocznie odbywały się zajęcia dydaktyczne, adoracje, modlitwy, rekolekcje dla alumnów, składanie i odnawianie ślubów zakonnych, odbywały się uroczystości święceń kapłańskich i diakonatu itd. Organizowano rekolekcje przed składaniem ślubów zakonnych (1-8.09), rekolekcje dla księży diecezjalnych (np. 5-9.07.1965), organistów (np. 9-12.08.1965), maturzystów (5-8.07.1965; 23.07-30.07.1965), itd. Do klasztoru przyjeżdżali w odwiedziny misjonarze np. ks. Alojzy Kasprusz z Nowej Gwinei (25-30.06.1965), ks. Hugo Szulz z Nowej Gwinei (26.12.1965 r.).

Pieniężno odwiedziła również misjonarka świecka z Ugandy p. Wanda Błęska (30.09.1965 r.)²⁴.

Kronika domowa z 1965 r., opisuje, że wieczorem, w ostatni dzień 1964 r., wspólnota pieniężnieńska zgromadziła się w kościele seminaryjnym, aby adorować Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie, aby pożegnać odchodzący 1964 rok, a przywitać nadchodzący 1965 r. Wydarzeniu temu towarzyszyła modlitwa o wyjazd misjonarzy. W Pieniężnie 3 stycznia 1965 r. miała miejsce uroczystość wręczenia krzyży misyjnych dla ks. Waleriana Wrosza SVD i ks. Stanisława Łagockiego SVD. Na wspomnianą uroczystość zostali zaproszeni goście przez apostoła misyjny. Na wspomnianej uroczystości referat okolicznościowy nt. misji w Azji wygłosił ks. Józef Bajer SVD, a ks. Józef Jurczyga SVD, jako referent misyjny wyświetlał slajdy o tematyce misyjnej. Była również przygotowana wystawa misyjna na korytarzu przylegającym do furty²⁵.

23.04.1965 roku ukazał się pierwszy numer *Biuletynu Misyjnego* pod redakcją ks. Antoniego Koszorza SVD, który był drukowany na powielaczu. Był on wysłany do wszystkich biskupów i przełożonych zakonnych w Polsce. Biuletyn ten również trafił do rąk ks. bp. Jana Wosińskiego, sufragana płockiego, który wówczas, był Dyrektorem Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa. Biuletyn ten stał się przyczyną nawiązania kontaktu z bp. Janem Wosińskim oraz dalszych perspektyw organizowania Komisji Misyjnej przy Episkopacie. Biskup Jan Wosiński, otrzymał ww. biuletyn, przeczytał go i postanowił udać się do Pieniężna. W czwartek 15 lipca 1965 r., w Pieniężnie złożył wizytę ówczesnemu prowincjałowi ks. Bruno Kozielewi SVD. Zwrócił się on do niego z prośbą o pomoc w wprowadzeniu wytycznych soborowych zawartych w dekreście misyjnym *Ad gentes* odnośnie do misji oraz aby upowszechnić w Polsce ideę misyjną. Jako że bp. Jan Wosiński miał swoją siedzibę w Płocku, dlatego też początkowo sugerował, aby siedziba sekretariatu Papieskiej Unii Misyjnej była w Płocku. Stamtąd miały być wysyłane materiały propagandowe. Tam

²⁴ Zob. „Verbinum” (1965) nr 21, s. 6-7.

²⁵ *Kronika 1965, Seminarium duchowne św. Wojciecha, Pieniężno, woj. Olsztyn. 1965-1975 r., s. 22.*

też miano ochotę złożyć muzeum misyjne, względnie stałą wystawę misyjną²⁶. Jednak realia ukierunkowały powyższe propozycje trochę na inne tory, bowiem przychyłano się ku idei położenia sekretariatu blisko Prymasa Polski i blisko Sekretariatu Episkopatu Polski, dlatego wzrok kierowano ku Warszawie. Oferta biskupa została przez prowincjała przyjęta z wielką życzliwością. Dokonano niezbędnych uzgodnień i z dniem 1 września 1965 roku, ówczesnego referenta misyjnego w Pieniężnie, ks. Antoniego Koszorza SVD poproszono, aby pomagał w sekretariacie Krajowym Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa. W Warszawie jeszcze nie było przygotowanego miejsca, dlatego przez trzy lata siedziba Sekretariatu Misyjnego Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa znajdowała się w Pieniężnie. Z Pieniężna zaczęto wysyłać materiały misyjne do poszczególnych dyrektorów diecezjalnych, wysyłano listy misjonarzy oraz *Biuletyn Misyjny* (50 egzemplarzy) oraz wiadomości o misjach. Po nominowaniu ks. A. Koszorza SVD na sekretarza Komisji Episkopatu do Spraw Misji, *Biuletyn Misyjny* od 1965 roku stał się pismem Papieskiej Unii Misyjnej.

Jeszcze donioślejszym wydarzeniem w 1965 roku była uroczystość wręczenia krzyży misyjnych 29.07.1965 r. Jesienią 1964 r. miała miejsce *tajemnicza* wizyta indonezyjskiego werbisty ks. J. Diaz'a Viery SVD w Polsce, która sprawiła, że po raz pierwszy po II wojnie światowej mogła oficjalnie wyjechać grupa polskich werbistów na misje do Indonezji²⁷. Dzięki tej wizycie, najpierw dwudziestu dwóch misjonarzy, a następnie jeszcze siedmiu w 1965 r. udało się na misje. Od tego momentu misje w Polsce wchodzą na nowe tory. W tym roku 29 werbistów udaje się do pracy misyjnej. Dla werbistów, a zarazem dla całego Kościoła w Polsce 1965 rok stał się więc rokiem przełomowym w wyjazdach misjonarzy na misje. W latach 1965-1967 z Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego na misje wyjechało 51 księży i 3 braci

²⁶ Tamże. s. 25.

²⁷ Por. „Verbinum” 15 (1964) s.1-2; Szerzej na omawiany temat zob.: L. Fąs, *Ten dzień zaliczam do najpiękniejszych, jakie przeżyłem (Wyjazd polskich werbistów na misje do Indonezji w 1965 r.)*, „Światło Narodów” 25 (2005) 4, s. 87-98.

zakonnych²⁸, a prowincja w 1965 roku liczyła 156 księży i 34 braci zakonnych²⁹. Tak więc w ciągu trzech lat 1/3 księży Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego udała się na misje³⁰. W latach 1965-1974 polską prowincję opuszcza i udaje się na misje 98 osób. Rok 1965 staje się więc oficjalną datą, kiedy inne zgromadzenia, inne zakony, diecezje mogą wysyłać swój personel do pracy misyjnej. 29 lipca 1965 roku odbyła się uroczystość wręczenia krzyży i posłania 22 misjonarzy na misje. To dzięki temu wydarzeniu, sprawa otwarcia Polski na misje stała się realna. Data ta stała się impulsem otwarcia granic dla polskich misjonarzy przez władze komunistyczne PRL-u. W 1965 roku w Pieniężnie jeszcze wręczono krzyże misyjne 7 misjonarzom, a w 1966 roku na misje udaje się dalszych 25 polskich werbistów. Nie byli to ludzie niedołążni czy ułomni, ale jak podają materiały ludzie młodzi i z lepszej części duchowieństwa. Ówczesny prowincjał ks. B. Kozieł SVD o tych wydarzeniach mówi, że były to najważniejsze dni w jego życiu. W 1965 pieniężnieńskie seminarium stało się miejscem startowym dla szeregu misjonarzy, które rok rocznie wysyła zastępy misjonarzy aż do dnia dzisiejszego.

5. DZIAŁALNOŚĆ *AD INTRA DOMU* ŚW. WOJCIECHA W PIENIEŻNIE

Działalność animacyjna wewnątrz klasztoru w omawianym okresie przybierała różnorodne formy. Nie zawsze można adekwatnie odzielić działalność *ad intra* od *ad extra*, np. trudno jest wyznaczyć ścisłą granicę między działalnością *ad intra* a działalnością *ad extra* w prezentacji wystaw misyjnych. Każdy z tych wymiarów posiada swoje charakterystyczne cechy. Przede wszystkim działalność animacyjna posiada charakter wewnętrzny – *ad intra* i charakter zewnętrzny

²⁸ Por. J. Arlik, *Polscy Werbiści w Służbie Misji*, (msp.) w: APP-SVD, Polska Prowincja t.2.

²⁹ Por. *Catalogus. Sodalium Societatis Verbi Divini. Ineunte Anno 1965*, Steyl 1965, s. 82.

³⁰ W 1965 roku w Prowincji Polskiej SVD było 155 księży i 34 braci zakonnych natomiast rok później w 1966 roku w prowincji było 130 ojców i 34 braci zakonnych.

– *ad extra*, oraz była organizowana i udzielana pomoc misjonarzom. Mimo tych problemów, działalność animacyjno-koordynacyjna klasztoru księży werbistów w Pieniężnie posiada swoje wyraźne rysy. Przede wszystkim działalność *ad intra* jest to animacja organizowana poprzez prowadzenie skupień, rekolekcji, sympozjów, muzeum misyjnego, wystaw misyjnych, prowadzenie biura misyjnego, ciemni fotograficznej itd. Jest to okres pozyskiwania współpracowników dla dzieła misyjnego, tworzenia szerokiego zaplecza kooperacyjnego dla misjonarzy – przede wszystkim dla księży werbistów – ale nie tylko.

5.1. Rekolekcje

Klasztor księży werbistów w Pieniężnie posiada warunki do przeprowadzania rekolekcji o charakterze misyjnym, zwłaszcza w ich aspekcie animacyjnym. Rekolekcje były prowadzone zarówno dla członków Zgromadzenia Słowa Bożego, jak również dla księży diecezjalnych i osób świeckich. Organizowano również rekolekcje misyjne dla rodziców kapłanów i kleryków, małżeństw, studentów, młodzieży itd. Pieniężno posiadało, jak na ówczesne czasy, dobre zaplecze do prowadzenia takich rekolekcji.

Rokrocznie były prowadzone przynajmniej dwie tury rekolekcji dla księży werbistów. Były one organizowane już od 1948 r. – wraz z otwarciem w Pieniężnie Wyższego Seminarium Misyjnego. Najczęściej były one przeprowadzane przed składaniem ślubów zakonnych oraz przed przyjmowaniem święceń prezbiteratu czy diakonatu. Również z okazji przyjmowania różnorodnych posług, z okazji skupień miesięcznych czy kwartalnych, były organizowane skupienia o charakterze misyjnym. W mniejszym lub większym stopniu akcje te miały związek z działalnością misyjną, bowiem charyzmat Zgromadzenia Słowa Bożego wymaga organizowania tego rodzaju skupień czy rekolekcji. W Pieniężnie organizowano również rekolekcje międzyzakonne np. 24-29.09.1973 odbyły się rekolekcje dla 43 franciszkanów konwentalnych. Skupienie dla rektorów z polskich seminariów duchownych odbyły się 7-9.09.1970 r.

Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się rekolekcje dla kapłanów i młodzieży. Rekolekcje dla kapłanów po raz pierwszy zorganizowano w 1960 roku i posiadały one dość wyraźnego ducha misyjnego. Po tych rekolekcjach uczestnicy wysłali prośbę do biskupa warmińskiego, aby co roku podobne rekolekcje odbywały się u księży werbistów w Pieniężnie³¹. Uczestniczyli w nich głównie księża z diecezji warmińskiej, chociaż w spisie można odnaleźć księży z całej Polski (w 1981 r. jedna tura rekolekcji była przeznaczona tylko dla kapłanów z diec. gdańskiej). Ilość uczestników oscylowała w granicach: 36-96 osób. W latach 1960-1981 były przeprowadzane dwa turnusy rekolekcji kapłańskich. W 1982 roku odbyły się trzy turnusy rekolekcji. Rekolekcje dla kapłanów odbywały się aż do 1982 roku. W latach 1981-1982 odbyły się również rekolekcje dla kapłanów obrządku greko-katolickiego³².

Od 1963 roku są organizowane rekolekcje dla młodzieży. Rekolekcje te odbywały się w okresie wakacji letnich lub ferii zimowych. Początkowo organizowali je księża, jednak z biegiem czasu coraz większy był udział kleryków w przeprowadzaniu tego typu rekolekcji. Rekolekcje dla młodzieży były doskonałą okazją do spotkań z misjonarzami. Młodzi ludzie uczestniczyli również w prelekcjach na tematy misyjne, a także doświadczali przeżycia w duchu misyjnym swoich wakacji. W programie rekolekcyjnym było również oglądanie filmów misyjnych oraz przezroczy o tematyce religijnej. Początkowo w rekolekcjach uczestniczyło około 30 osób, z biegiem czasu rozwinęły się tak bardzo, że były lata, gdzie w rekolekcjach uczestniczyło około 300 młodych osób³³.

Pogłębienie idei misyjnej odbywało się także w czasie skupień jednodniowych. Tematy konferencji dotyczyły przede wszystkim misji. Pierwsze takie skupienie dla dobrodziejów misji odbyło się w 1966 roku, uczestniczyło w nim 30 osób. Tego samego roku odbyły się jesz-

³¹ Por. A. Narewski, *Działalność rekolekcyjna w polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego w latach 1945-1982*, Pieniężno 1984, s.11-12 (mps); *Kronika domowa*, t.1, s. 139.

³² Por. A. Narewski ..., dz. cyt., s. 11-15.

³³ Tamże, s. 20-23.

cze dwa tego typu spotkania, w każdym uczestniczyło ponad 40 osób. Z każdym rokiem liczba uczestników wzrastała, np. w 1987 r. odbyło się 6 skupień (uczestniczyło w nich ponad 340 osób)³⁴. Porządek takiego spotkania miał stałe swoje punkty: msza św. nabożeństwo, konferencja ascetyczno-misyjna, zwiedzanie muzeum, spotkanie z misjonarzem, przezrocza lub film³⁵.

Osobny blok tworzą rekolekcje prowadzone dla młodych małżeństw i studiującej młodzieży. Pierwsze rekolekcje dla młodzieży studiującej miały miejsce w 1968 r. Najbardziej odpowiedni czas na tego rodzaju rekolekcje to okres wielkiego postu lub zima. Przyjeżdżali studenci z Gdańska, Szczecina, Olsztyna, Kociewia, Lublina. Odnotowano, że była nawet studentka z Konga. W spotkaniach uczestniczyło od kilkunastu do 70 osób. Od 1980 roku organizowano również rekolekcje dla młodych małżeństw. W pierwszych rekolekcjach uczestniczyło 6 par małżeńskich, w kolejnym roku było 16 par. Udział nie był zbyt liczny stąd w naszych annałach nie mogłem doszukać się kolejnych, podobnych inicjatyw³⁶.

Rekolekcje i skupienia misyjne dla Domu Misyjnego św. Wojciecha w Pieniężnie były doskonałą okazją dla propagowania idei misyjnej. Miały one przede wszystkim charakter religijny i misyjny. Uczestnicy rekolekcji czy skupień misyjnych, jeżeli w przyszłości sami nie angażowali się w realizację dzieła misyjnego, to byli dobrymi współpracownikami w rozwijaniu tegoż dzieła.

5.2. Sympozja, wykłady, prelekcje okolicznościowe

Bardzo doniosłymi wydarzeniami organizowanymi w domu zakonnym księży werbistów w Pieniężnie były misyjne sesje, sympozja naukowe, akademie okolicznościowe oraz wykłady i seminaria naukowe. Wydarzenia te posiadały charakter lokalny, regionalny, krajowy, a nawet międzynarodowy.

³⁴ Por. „Komunikaty SVD” 1988, nr 2, s. 21.

³⁵ Por. Por. A. N a r e w s k i ..., dz. cyt., s. 24-28.

³⁶ Tamże, s. 29-33.

W Wyższym Seminarium Misyjnym w Pieniężnie systematycznie prowadzono zajęcia z misjologii i z dziedzin przydatnych w pracy misyjnej. Do nich należą przede wszystkim: misjologia, prehistoria religii, etnologia, nowe religie, historia misji, islam, religie ludów pierwotnych, teologia misji, ekumenizm, prawo misyjne, religioznawstwo, itd. Powyższe przedmioty wykładali: ks. B. Skóra SVD, ks. S. Turbański SVD, ks. F. Zapłata SVD, ks. J. Penkowski SVD, ks. S. Łysik SVD, ks. F. Gosieniecki SVD, ks. T. Chodzidło SVD, ks. B. Danch SVD, ks. F. Folek SVD, ks. B. Gielata SVD, ks. L. Górka SVD, ks. H. Gzella SVD, ks. J. Mazur SVD, ks. W. Kowalak SVD, ks. A. Labudda SVD, ks. E. Perczak SVD, ks. J. Seyda SVD, ks. S. Zawadzki SVD i ks. H. Zimón SVD. Były również prowadzone seminaria naukowe z zakresu: misjologicznego i religioznawczego³⁷. Osobliwością przygotowania misyjnego w Pieniężnie była politechnizacja, czyli praktyczne przygotowanie do misji w zakresie: stolarstwa, elektryczności, mechaniki samochodowej, itd³⁸.

Bardzo cennym przyczynkiem edukacji misyjnej były sesje naukowe organizowane dla grona profesorskiego. Na spotkaniu rady pedagogicznej Wyższego Seminarium Misyjnego w Pieniężnie 10.10. 1960 r., zdecydowano, że grono profesorskie kilka razy w roku będzie miało swoje sesje naukowe³⁹. De facto takie sesje odbywały się regularnie od 1969 r. Tematyka spotkań była różnorodna, dobierana w zależności od bieżących potrzeb, jak również od możliwości przeprowadzania takich sesji naukowych. Niektóre spotkania w całości były poświęcone sprawom misyjnym czy misjonarskim, np. w grudniu 1975 r. omawiano model wychowawczy przyszłego misjonarza, innym razem jedynie część sesji naukowej posiadała wymiar misyjny⁴⁰.

³⁷ Por. E. Śliwka, *Formacja intelektualna, działalność dydaktyczno-naukowa i wydawnicza werbistów polskich (1919-1982)*, Pieniężno 1986, s. 280-285.

³⁸ Tamże, s. 274-275.

³⁹ Por. *Protokół z posiedzenia rady pedagogicznej z 10.10.1960 r.*, w: Archiwum Domowe Dyrektora Studiów Misyjnego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie.

⁴⁰ Por. E. Śliwka, *Formacja intelektualna*, dz. cyt., s. 267.

Ponadto bardzo wyraźna idea misyjna była prezentowana na wykładach podczas uroczystych inauguracji roku akademickiego. Większość wygłaszanych prelekcji dotyczyła problemów misjologicznych i religioznawczych, co miało duże znaczenie dla misjonarskiej formacji słuchaczy⁴¹. Okolicznościowe wykłady, które odbywały się w seminarium, np. z okazji akademii ku czci św. Tomasza, bardzo często zawierały treści związane z pracą misyjną. W Wyższym Seminarium Misyjnym w Pieniężnie były wygłaszane okolicznościowe prelekcje także z okazji okazyjnych odwiedzin gości, czy przeprowadzania przez nich zajęć w seminarium. Na szczególną uwagę zasługują prelekcje wygłoszone przez abpa Sergio Pigneoliego, sekretarza Kongregacji Ewangelizacji Narodów w 1970 r., oraz ks. prof. J. Masona SJ (także w 1970 r.)⁴². Okolicznościowych wykładów było bardzo dużo, możemy więc mówić o bardzo bogatej formacji intelektualnej *ad intra* w Wyższym Seminarium Misyjnym w Pieniężnie.

Bardzo cenne dla animacji i rozwoju ducha misyjnego posiadają sympozja, które były i są organizowane w Wyższym Seminarium Misyjnym w Pieniężnie. Od 1966 roku w Pieniężnie rozpoczęto organizowanie sympozjów misyjnych dla kleryków. Inicjatywa ta wyszła od ks. A. Koszorza SVD, który już w tym czasie był sekretarzem od spraw misyjnych, a do 1968 roku mieszkał w Pieniężnie. W Wyższym Seminarium Misyjnym w Pieniężnie zorganizowano cały szereg ogólnopolskich sympozjów misyjnych w których brali udział alumni diecezjalni i zakonni, studenci świeccy oraz siostry zakonne. W latach 1966-1990 w Pieniężnie odbyły się one trzynastokrotnie. Oto one:

- I Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 16-22.07.1966 r.
- III Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 19-24.07.1968 r.
- IV Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 19-23.07.1969 r.
- V Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 18-22.08.1970 r.
- VI Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 18-21.08.1971 r.
- VII Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 22-26.08.1972 r.
- VIII Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 21-25.08.1973 r.

⁴¹ Tamże, s. 294-295.

⁴² Tamże, s. 295-298.

IX Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 19-23.08.1974 r.
XV Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 24-28.08.1980 r.
XVI Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 23-27.08.1981 r.
XXI Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 17-21.08.1986 r.
XXIV Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 20-22.08.1989 r.
XXV Jubileuszowe Ogólnopolskie Sympozjum Misyjne dla Kleryków 19-22-08.1990 r.

Były one organizowane pod patronatem Papieskiej Unii Misyjnej (Duchowieństwa). Tematy poruszane podczas Ogólnopolskich Sympozjów Misyjnych dla Kleryków w Pieniężnie to przede wszystkim: *Misyjna działalność Kościoła w świecie współczesnym*, *Misje w służbie człowieka* (dwukrotnie), *Aktualność powołania misyjnego*, *Chrystus, a wielkie religie świata*, *Będziecie mi świadkami aż po krańce świata*, *Misje w służbie ludzkiego braterstwa*, *W jedności z Kościołem Powszechnym*, *Apostolska pielgrzymka Jana Pawła II do Azji i problemy ewangelizacyjne tego kontynentu*, itd⁴³. Tematyka była tak dobiegana, aby nakreślała klerykom konkretny obraz misji i sytuacji misyjnej Kościoła. Sympozja te spełniały rolę dokształcania misjologicznego dla uczestników oraz stawały się doskonałą okazją wymiany myśli, doświadczeń i zamiarów związanych z dziełem misyjnym. W sympozjach uczestniczyło od 51 do 120 osób. Jako goście i prelegenci w tych zjazdach brali udział m.in: bp J. Wosiński, bp J. Drzazga, bp. J. Glemp, ks. K. Müller, ks. Brzostowski z Japonii, ks. Veluthedath z Indii, br. Z. Żebrowski, ks. F. Roenants z Kongo-Kinszasa⁴⁴, ks. F. Zapłata, ks. J. Garbolino z Turynu, ks. F. Kapuścik, o. F. Piwosz, F. X. Hashimoto, itd.

Dużą rolę w kształtowaniu świadomości misyjnej odgrywały Pieniężeńskie Spotkania z Religiami. Spotkania te to praktyczna realizacja wskazań soborowych zawartych w dekrete o wolności religijnej. Rozpoczęły się one w 1985 roku od zorganizowania naukowego spotkania z wyznawcami islamu. W kolejnych latach były organizowane sesje naukowe o judaizmie, karaimach, hinduizmie, buddyzmie.

⁴³ Por. F. J a b ł o Ń s k i, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 181-185.

⁴⁴ Por. *Kronika Domowa*, t. III, s. 354-356.

W 1988 roku pojawia się inna znacząca inicjatywa, bowiem zaczynają być organizowane sesje misyjno-pastoralne, których celem jest ukazywanie różnych problemów Kościoła na całym świecie, np. Kościół katolicki w Chinach (1988), Kościół katolicki w Związku Radzieckim (1988), itd.⁴⁵

Wymiar formacyjny Domu św. Wojciecha w Pieniężnie, w omawianym okresie, posiadał bardzo bogaty wymiar formacyjny. Formacja ta była obecna podczas studiów alumnów Wyższego Seminarium Misyjnego w Pieniężnie, a także w edukacji kadry wychowawczo-profesorskiej. Animację poprzez formację również prowadzono poprzez organizowanie sympozjów, sesji naukowych okolicznościowych wykładów, itd.

5.3. Muzeum Misyjno-Etnograficzne i Zakład Misjologiczny

Bardzo dużą rolę w propagowaniu idei misyjnej przez klasztor księży werbistów w Pieniężnie odgrywa Muzeum Misyjno-Etnograficzne. Stanowi ono doskonałą wizytówkę dla wszystkich goszczących w okolicach Pieniężna i na terenie Warmii i Mazur. Celem powstania muzeum było w pierwszym rzędzie zabezpieczenie już posiadanych eksponatów (okres powojenny), a następnie udostępnienie ich gościom, tak aby zwiedzający mogli zapoznać się z pracą misjonarzy. Ma ono zwracać uwagę na problemy misyjne, zapoznawać z innymi kulturami i specyfiką pracy misyjnej werbistów oraz budzić zainteresowanie społeczeństwa sprawami misyjnymi. Pragnie ono zaprezentować rozwój idei misyjnej ze szczególnym uwzględnieniem działalności polskich werbistów. Muzeum pragnie służyć pomocą klerykom w przygotowaniu się do przyszłej pracy misyjnej. Wystawy misyjne mają być wizytówką seminarium misyjnego.

W okresie powojennym gromadzono okazjnie eksponaty misyjne. Na początku lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia ks. J. Seyda SVD rozpoczął organizować okazjnie wystawy. On też wraz z ks. E. Mandelką SVD

⁴⁵ Por. J. Ty c z k a , *Zarys dziejów Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego*, Warszawa 2006, s. 125.

w 1963 r. rozpoczął pracę nad otwarciem stałego gabinetu misyjnego. W 1964 roku powstał gabinet etnograficzny, w którym udostępniono zwiedzającym ekspozycję nowogwinejską. Ksiądz A. Boniewicz SVD, ówczesny prowincjał Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, 11 czerwca 1966 roku dokonał uroczystego otwarcia muzeum misyjnego⁴⁶. Ciągłe odczuwało się niedosyt wystawowy prezentowanych eksponatów, tak więc w następnym okresie postanowiono powiększyć istniejące już muzeum i w dzień święceń kapłańskich 29 kwietnia 1973 roku otwarto kolejny gabinet misyjno-etnograficzny. Jedenaście lat później (7.04.1984 r.) w piwnicach strony zachodniej otwarto nową ekspozycję, która w swoich rozmiarach trwa do dzisiaj. Muzeum posiada eksponaty z zakresu etnografii, sztuki, flory i fauny, religioznawstwa, misjologii itd. Eksponaty przedstawiane w muzeum związane są przede wszystkim z tradycjami religijnymi, które spotyka się na terenie Chin, Japonii, Indii, Indonezji, Nowej Gwinei, w Afryce i w Ameryce Łacińskiej. Duży zasób eksponatów przedstawia przedmioty inspirowane nauką chrześcijańską. Rocznie muzeum zwiedza ponad 10 tys. osób, są jednak lata, że zwiedzających jest ok. 30 tys. Przy okazji zwiedzania muzeum również wyświetlano filmy misyjne bądź przezrocza o tematyce misyjnej⁴⁷.

Podział kolekcji muzeum w Pieniężnie przedstawia się w sposób następujący, według działów: japoński, południowoamerykański, nowogwinejski, australijski, afrykański, indonezyjski, indyjski, chiński i europejski. Zasoby muzealne są dobrze skatalogowane. Nabywanie eksponatów odbywa się na zasadzie darowizny i w ogromnej większości są to dary złożone przez misjonarzy. Kustoszami muzeum byli: ks. J. Seyda SVD, ks. A. Koszorz SVD, ks. S. Ograbek SVD, ks. E. Mandelka SVD, ks. B. Gielata SVD, ks. M. Dolata SVD, ks. E. Osiecki SVD, ks. S. Piotrowski SVD, ks. K. Fac SVD, ks. E. Śliwka SVD⁴⁸.

Duże znaczenie w zdobywaniu wiedzy o misjach i zagadnieniach z nimi związanych odgrywał i odgrywa Zakład Misjologiczny. Zebra-

⁴⁶ Por. K. Fac, *Organizacja i działalność Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie*, Lublin 1982, (mps), s. 42-44.

⁴⁷ Tamże, s. 102-106.

⁴⁸ Tamże, s. 43-49.

ne są w nim publikacje z zakresu misjologii, etnologii, religioznawstwa, a przede wszystkim nauk misjologicznych. Załączki Zakładu Misjologicznego widzimy już w 1950 roku, kiedy to miano zamiar zorganizować bibliotekę seminaryjną na zasadzie bibliotek zakładowych np. biblioteka zakładu biblistyki, filologii itp. Jednak szczególne zasługi w wyodrębnieniu Zakładu Misjologicznego posiada ks. Feliks Zapłata SVD, który w 1973 roku wraz z ówczesnym alumnem Romanem Malkiem opracował katalog ideowy, a następnie uruchomił tzw. salkę misyjną. Początkowo zasób Zakładu Misjologicznego kalkulowano na ponad 400 egzemplarzy, a obecnie zakład liczy ponad 8 tys. woluminów, nie wliczając w to zebranych czasopism misjologiczno-religioznawczych, które w zasadzie stanowią w dużej mierze o wartości tego zakładu.

Do animacji misyjnej wprowadzono środki audiowizualne – filmy misyjne i przezrocza. Na przełomie roku 1958/1959 rozpoczęto akcję animacji misyjnej poprzez przezrocza. Były to wprawdzie materiały sprowadzone z Niemiec i przetłumaczone na język polski, ale był to element nowy i bardzo efektywny w propagowaniu idei misyjnej. W miarę upływu czasu i odwilży politycznej opracowywano całe zestawy tematyczne przezroczy, które miały zawsze duże powodzenie w animacji misyjnej. W 1967 roku powstał film przygotowany przez ks. F. Poćwiardowskiego SVD *Pożegnanie misjonarzy*, który stał się bodźcem do przygotowywania kolejnych filmów przedstawiających życie seminaryjne, życie zgromadzenia i misje. W taki sposób powstała cała seria filmów prezentujących życie misyjne werbistów. Misyjna filmoteka, oprócz filmów ks. F. Poćwiardowskiego SVD, była przede wszystkim wzbogacana przez filmy ks. J. Jurczygi SVD.

6. DZIAŁALNOŚĆ *AD EXTRA* DOMU ŚW. WOJCIECHA W PIENIĘŻNIE

Animacja misyjna *ad extra* w Pieniężnie przybierała różnorodne formy. Przede wszystkim posiadała ona charakter pomocy kościołowi lokalnemu, parafialnej pomocy duszpasterskiej, rekolekcji parafialnych, organizowano niedziele misyjne, przeprowadzano katechezy misyjne,

pogadanki misyjne oraz organizowano pomoc duchową i materialną. Początkowo pomoc tą organizowano poprzez biuro misyjne

6.1. Biuro misyjne

Po wyjeździe misjonarzy w 1965 r. pojawia się konieczność wspierania poszczególnych misjonarzy i organizowania dla nich zaplecza duchowo-materialnego. W 1965 roku powołano do istnienia biuro misyjne. Poprzez biuro misyjne, misjonarz otrzymywał pomoc z rodzinnego kraju. Pierwszymi pracownikami biura byli: ks. F. Zapłata SVD, ks. A. Koszorz SVD, s. Franciszka SSpS i s. Felicyta SSpS. Odpowiedzialnym za prowadzenie biura misyjnego był referent misyjny. Biuro to stanowiło pomost między misjonarzami, a osobami wspomagającymi dzieło misyjne. Do zadań biura należało prowadzenie korespondencji z misjonarzami. Biuro umożliwiało bezpośredni lub pośredni kontakt z misjonarzem, bądź też organizowało konkretną pomoc dla misjonarza i dzieła misyjnego. Rozsyłało ono zdjęcia misjonarzy wraz z modlitwą za konkretnego misjonarza. Prowadziło ono kontakt z osobami indywidualnymi jak i z grupami np. parafialnymi. Utrzymywało ono korespondencję z dobrodziejami misji⁴⁹. Poprzez listy propaguje się zamawianie mszy św. w intencji misjonarzy, misji, prosi się o ofiarowanie postów, cierpień, adoracji, modlitw w intencjach misyjnych. Poprzez listy tworzone zaplecze duchowe działalności misyjnej. Dobroczyńcy przekazywali pomoc w formie kwot pieniężnych, w postaci paczek i innych przesyłek oraz przez zamawianie intencji mszalnych. Na życzenie poszczególnych korespondentów były wysyłane raz w miesiącu gazetki misyjne. Biuro również wysyłało książki o tematyce misyjnej i religijnej⁵⁰.

W 1984 r. następuje początek przebudowy biura misyjnego, a w 1993 r. dokonano jego reorganizacji, oddzielając je od innych ak-

⁴⁹ Por. S. Żyliński, *Krzewienie idei misyjnej przez Misyjne Seminarium Duchowne Księży Werbistów w Pieniężnie w okresie powojennym 1948-1981*, Lublin 1983 (mps), s. 53-58.

⁵⁰ Tamże, s. 59-63.

cji misyjnych. Funkcjonowanie biura, zostało bardzo uszczegółowione oraz zostały wyodrębnione poszczególne jego działy⁵¹.

6.2. Pomoc Kościołowi lokalnemu

Omawiany okres działalność *ad extra* to również bezpośrednia pomoc Kościołowi lokalnemu, to podjęcie animacji misyjnej w diecezji warmińskiej i w Kościele polskim. Ks. S. Tarasiuk SVD w latach 1959-1971 w Warmińskiej Kurii Biskupiej w Olsztynie pełnił funkcję referenta ds. trzeźwości i dobroczynności oraz prowadził referat misyjny⁵². Po nim 1 lipca 1971 r. ks. M. Dolata SVD otrzymuje nominację na referenta misyjnego Warmińskiej Kurii Biskupiej w Olsztynie. 29.09.1973 r. ks. M. Dolata SVD zostaje Dyrektorem Papieskich Dział Misyjnych w Kurii w Olsztynie, tegoż samego dnia zostaje Przewodniczącym Komisji Misyjnej przy Kurii Warmińskiej w Olsztynie. Swoją posługę pełnił aż do 1976 roku. Sami zainteresowani wspominają, że pracy było bardzo dużo, szczególnie prac organizacyjnych jak również przygotowywanie materiałów misyjnych i głoszenie prelekcji oraz rekolekcji o tematyce misyjnej należało do ich podstawowych obowiązków⁵³.

W latach 1965-1968 Dom św. Wojciecha w Pieniężnie był miejscem, gdzie dla PUMD redagowano czasopismo *Biuletyn Misyjny*. 1 września 1965 r. ks. A. Koszorz SVD otrzymał nominację na stanowisko krajowego sekretarza Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa⁵⁴. Jako, że w Warszawie nie było jeszcze przygotowanego miejsce dla wykonywania tej funkcji stąd aż do 1968 r. ks. A. Koszorz SVD, wszelkie funkcje wykonywał w Pieniężnie. W Pieniężnie odbywały się Ogólnopolskie

⁵¹ Por. I. Piskorek, *Podręcznik dla pracujących w Prokurze Misyjnej oraz Referatów Misyjnych Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego (Misjonarzy Werbistów)*, Pieniężno 1993, passim.

⁵² Por. „Komunikaty SVD” 1996, nr 9, s. 157.

⁵³ Por. M. Dolata SVD, *Ważniejsze daty* (mps), w: APP-SVD –teczka: Marian Dolata.

⁵⁴ Por. A. Koszorz, *Misyjne Sympozja Kleryków*, „Światło Narodów” 16 (2006) nr 3, s. 72.

Sympozja Misyjne dla Kleryków, tutaj też były przygotowywane pozostałe materiały dla animacji misyjnej dla Kościoła w Polsce.

6.3. Duszpasterstwo nadzwyczajne

Kolejną formą działalności koordynacyjno-animacyjnej *ad extra* Domu św. Wojciecha w Pieniężnie była pomoc poprzez prowadzenie rekolekcji adwentowych i wielkopostnych, przygotowywano publikacje, filmy, organizowano patronaty misyjne, msze św. wieczyste itp.

Rokrocznie księża z klasztoru w okresie adwentu i wielkiego postu, w miarę możliwości włączali się w rekolekcje, podczas których eksponowano również wątki misyjne. Ponadto były organizowane tzw. *tridua misyjne*, podczas których prezentowano ideę misyjną. Ta forma propagowania idei misyjnej była dość znacząca ponieważ, np. w 1989 r. z posługą głoszenia rekolekcji wielkopostnych z Pieniężna udało się 18 księżom do 18 różnych miejscowości. Przez wspomnianą posługę duszpasterską, rekolekcjoniści ubogacali parafie duchem misyjnym tamtejsze wspólnoty parafialne⁵⁵.

Bardzo efektywnym sposobem animacji misyjnej było organizowanie niedzieli misyjnej i tygodnia misyjnego. Niedziela misyjna przypada w przedostatnią niedzielę października. Była ona ustanowiona przez papieża w 1926 r. Alumni z Wyższego Seminarium Misyjnego z Pieniężna po raz pierwszy na niedzielę misyjną udali się w 1957 roku⁵⁶. Od 1970 roku rozpoczęły się sporadyczne wyjazdy na cały tydzień w celu przeprowadzenia katechez misyjnych. W 1977 roku w Pieniężnie odbywała się Kapituła Prowincjalna, która uchwaliła, że wszyscy alumni z kursów teologicznych (III-VI) z okazji tygodnia misyjnego mają mieć praktykę katechetyczną, popularnie zwaną *Tygodniem Misyjnym*. Alumni nie tylko propagowali materiały misyjne, głosili kazania, prowadzili modlitwy, wyświetlali przezroczka, filmy misyjne, ale także często organizowali okolicznościowe akademie

⁵⁵ Por. „Komunikaty SVD” 1989, nr 3, s. 39.

⁵⁶ Początkowo były to parafie prowadzone przez werbistów, a później brali udział w innych parafiach. Na niedzielę misyjną wyjeżdżano z kazaniem okolicznościowym i materiałami misyjnymi.

misyjne, często też przyjeżdżał zespół muzyczny i odbywały się koncerty. Z okazji tygodnia misyjnego organizowane również były wystawy misyjne.

W wymiarze animacyjno-koordynacyjnym wielką uwagę zwracano na tworzenie zaplecza dla misjonarzy, dlatego też organizowano kursy animacyjne. W dniach 18-28 czerwca 1988 r. zorganizowano kurs animacyjny we Fromborku. W kolejnym roku odbył się kolejny taki kurs. Organizowane kursy miały na celu pogłębianie świadomości misyjnej u uczestników kursu i zapoznanie się z pewnymi nowymi formami pracy parafialnej. Podczas takich kursów uczestnicy mieli okazję, aby zaopatrzyć się w materiały misyjne potrzebne w pracy animacyjnej na parafiach⁵⁷. W 1989 roku na spotkaniu, które odbyło się w Wesołej koło Warszawy utworzono Misyjną Wspólnotę Współpracowników Zgromadzenia Słowa Bożego. Do zadań wspomnianej wspólnoty należało podjęcie współpracy w zakresie szeroko pojętej animacji misyjnej oraz wspieranie wszelkich inicjatyw misyjnych Kościoła lokalnego. Ruch ten wypracował sobie obszerny program działania. Przede wszystkim członkowie tego ruchu mieli żyć głębokim życiem chrześcijańskim, następnie podjąć ewangelizację własnego środowiska, organizować comiesięczne nabożeństwa misyjne, tydzień misyjny, itd. Ruch ten wydawał kwartalnik *Arnoldinum*, gdzie redaktorem była pani B. Grodz⁵⁸.

6.4. Publikacje

Szczególną formę animacji misyjnej *ad extra* stanowi słowo pisanie. Misyjne Seminarium Księży Werbistów w Pieniężnie odegrało poważną rolę w inspirowaniu i wydawaniu publikacji naukowych. To wykładowcy z Pieniężna praktycznie przygotowali na użytek Polski pierwszy komentarz do Dekretu Misyjnego w formie artykułów, które ukazały się w 360 numerze *Ateneum Kapłańskiego* w 1969 roku. Zachęcano do publikowania jak największej ilości pozycji o misjach.

⁵⁷ Por. „Komunikaty SVD” 1988, nr 5, s. 64.

⁵⁸ Zob. „Komunikaty SVD” 1990, nr 1, s. 3.

Tak w latach 1965-1971 w Przewodniku Katolickim ukazały się 33 artykuły, bądź wzmianki o misjach, w Tygodniku Powszechnym – 32 wzmianki, Bibliotece Kaznodziejskiej – 16 itd.⁵⁹ Referat misyjny w omawianym okresie opublikował 22 pozycje o charakterze animacyjno-misyjnym⁶⁰.

W omawianym okresie ukazywały się czasopisma, które były nierozzerwalnie związane z Domem św. Wojciecha w Pieniężnie. Są to: *Animator – Biuletyn Misyjno-Pastoralny*, *Nurt SVD*, *Verbinum*, *Biuletyn Misyjny*, *Komunikaty*.

Biuletyn Misyjny był redagowany przez ks. A. Koszorza SVD, zaczął się ukazywać w 1965 r. i był tworzony do 1972 r. Pierwszy numer był wydany przez Seminarium Duchowne Księży Werbistów w Pieniężnie, lecz następne numery były już wydawane przez Biuro Misyjne. Biuletyn stawiał sobie za zadanie informowanie zainteresowanych o aktualnej problematyce misyjnej⁶¹.

Kwartalnik *Animator – Biuletyn Misyjno-Pastoralny* został założony w 1989 roku, z przeznaczeniem dla duszpasterzy, liderów ruchów religijnych katechetów, animatorów. Składa się z dwóch części. Pierwsza zawiera teksty stanowiące pomoc w duszpasterstwie, a druga to ryciny przeznaczone do gablot przykościelnych. Można w nim znaleźć pomoce duszpasterskie, takie jak: kazania, nabożeństwa, modlitwy, konspekty katechez, materiały formacyjne i informacyjne⁶².

Nurt SVD jest kwartalnikiem misjologiczno-religioznawczym, przeznaczonym dla osób zajmujących się sprawami misji w sposób naukowy. W Pieniężnie był redagowany w latach 1967-1986. Pierwszy numer *Nurtu* ukazał się w 1967 roku. Poruszane są w nim takie zagadnienia jak: misyjne, misjologiczne, religioznawcze itd. Przeznaczony jest dla osób nauczających⁶³.

⁵⁹ Por. J. Ty c z k a, *Zarys dziejów*, dz. cyt., s. 117.

⁶⁰ Por. F. J a b ł o Ń s k i, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 537-538.

⁶¹ Tamże, s. 130.

⁶² Por. J. Ty c z k a, *Mały leksykon werbistowski*, „Zeszyty werbistowskie” 2004, nr 23, s. 10.

⁶³ Tamże, s. 167.

Verbinum czyli Biuletyn Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, zaczął ukazywać się od 1956 roku i ukazywał się co dwa miesiące. Czasopismo składało się z trzech części: wiadomości SVD z kraju, z życia przyjaciół werbistów oraz werbiści poza granicami Polski. Początkowo redagowali go wyłącznie klerycy. Ze względów politycznych, w 1960 roku jego publikacja była przerwana. W 1964 roku wznowiono wydawanie w Chludowie, a od 1965 roku redakcja tego czasopisma powróciła do Pieniężna. *Verbinum* było wydawane aż do roku 1983, a więc kiedy zaczęto wydawać miesięcznik *Misjonarz*⁶⁴.

Dla użytku wewnętrznego Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego od 1979 r. ukazywały się *Komunikaty*, jako oficjalny biuletyn dla całej prowincji. Spełniały one rolę informacyjno-formacyjną dla misjonarzy i członków Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego.

6.5. Pomoc materialna i duchowa dla misjonarzy

Do 1965 r. wyjazdy na misje były okazjonalne, a pomoc materialna była znikoma. Z chwilą wyjazdu większej grupy misjonarzy w 1965 roku i w następnych latach musiała rozwinąć się pomoc materialna. Następstwem wyjazdów było podjęcie różnego rodzaju inicjatyw koordynacyjno-animacyjnych w Domu św. Wojciecha w Pieniężnie. Pomoc misjonarzom organizowana przez Dom św. Wojciecha w Pieniężnie była udzielana w dwóch kierunkach: misjonarzom wyjeżdżającym na misje oraz pracującym już na misjach. Dokonywało się to przez wyposażenie młodych misjonarzy i uposażenie ich do pracy misyjnej, a następnie pomoc duchową i materialną. Pomoc duchowa – poprzez modlitwy i ofiary w intencji misji i misjonarzy⁶⁵. Pomoc materialna odbywała się poprzez wysyłkę: paczek, skrzyń, przyjmowanie intencji mszalnych dla misjonarzy, którzy zatrzymywali dla siebie stypendia oraz zasiłki i sumy przechodnie.

⁶⁴ Por. E. Śliwka, *Formacja intelektualna...*, dz. cyt., s. 432.

⁶⁵ Por. B. Półwiardowski, *Sprawozdanie prokuratora misyjnego dla Kapituły Prowincjalnej w 1977 r.*, s. 8.

Szczególną formą pomocy misjonarzom kultywowaną w Zgromadzeniu Słowa Bożego są Misyjne Wieczyste Msze Święte, Codziennie Msze św. są odprawiane za wszystkie osoby tak żyjące jak i zmarłe wpisane do Ksiąg Misyjnych Wieczystych Mszy Świętych. Osoba wpisana za życia ma w nich udział również po śmierci. Jest to kolejna forma wspierania misyjnego dzieła Kościoła, bowiem ofiary przeznaczone na odprawianie tych Mszy Świętych, są przeznaczone na działalność misyjną⁶⁶. Pomoc materialna świadczona misjonarzom była również w postaci przyjmowania od nich intencji mszalnych, których stypendia zatrzymywali dla siebie w celu realizacji określonych inwestycji misyjnych⁶⁷.

W latach 1974-1979 z Pieniężna wysłano 265 paczek o wadze 3695 kg⁶⁸. Wysyłka paczek malała z roku na rok ponieważ opłaty pocztowe i cło związane z wysyłką paczek było duże, paczki przychodziły do adresata po 2-6 miesiącach i gdy zawierały żywność, była ona w stanie nadpsutym lub pomniejszonym, misjonarze przy odbiorze paczki także musieli płacić cło. W latach 1972-1979 z Pieniężna wysłano 74 skrzynie o wadze 9507 kg⁶⁹. Skrzynie wysyłane z Pieniężna za wyjeżdżającymi misjonarzami zawierały m.in.: pomoce szkolne takie jak: mapy, globusy, aparaty projekcyjne, tablice, ekrany, przyrządy do gabinetów fizyki i chemii⁷⁰. Także wysyłka skrzyń została ograniczana, a w końcu zaniechana na prośbę misjonarzy i ich przełożonych ze względu na to, że ginęły lub trzeba było opłacać za składowanie ich w portach wielkie sumy, przewyższające samą ich wartość⁷¹.

Misjonarze otrzymywali także pomoc materialną w postaci zasiłków. Największą pomoc otrzymali misjonarze z Ghany, Indonezji

⁶⁶ Por. J. Ty c z k a, *Mały leksykon...*, dz. cyt., s. 154.

⁶⁷ Por. J. Ty c z k a, *Zarys dziejów...*, s. 122.

⁶⁸ B. P o ć w i a r d o w s k i, *Sprawozdanie prokuratora misyjnego dla Kapituły Prowincjalnej w 1982 r.*; „Komunikaty SVD” 1988, nr 2, s. 21.

⁶⁹ Por. J. Ty c z k a, *Zarys dziejów...*, dz. cyt., s. 123.

⁷⁰ Zob. J. Ty c z k a, *Zarys dziejów ...*, dz. cyt., s. 147.

⁷¹ Por. B. P o ć w i a r d o w s k i, *Sprawozdanie prokuratora misyjnego dla Kapituły Prowincjalnej w 1982 r.*, s. 5

i Papui Nowej Gwinei⁷². Referat Misyjny wysyłał czasopisma prenumerowane przez misjonarzy⁷³. W roku 1980 było 82 prenumerowanych czasopism. Liczba misjonarzy korzystających z prenumeraty nieznacznie wzrastała. W 1982 roku 85 misjonarzy korzystało z prenumeraty w postaci 193 czasopism⁷⁴.

ZAKOŃCZENIE

Na podstawie omówionych zagadnień można stwierdzić, że działalność kooperacyjno-animacyjna Domu św. Wojciecha w Pieniężnie w omawianym okresie była ogromna i bardzo różnorodna. Nie pojawiła się ona nagle, lecz miała ona przygotowany grunt. Przede wszystkim Dom św. Wojciecha jest miejscem, w którym jest kultywowana idea misyjna przez Zgromadzenie Słowa Boże. To sami misjonarze werbiści dbają o to, aby działalność misyjna rozwijana była odpowiednio. Chociaż w latach 1948-1965 wszelka działalność animacyjna i misyjna była bardzo mocno ograniczana, to jednak Zgromadzenie Słowa Bożego zatroszczyło się o to, aby powstały obecne normy wykonawcze dla dzieła misyjnego, według których powinna być realizowana działalność koordynacyjno-animacyjna. Przełomowym rokiem dla Domu św. Wojciecha w Pieniężnie okazał się 1965 r., bowiem wówczas miał miejsce pierwszy grupowy wyjazd polskich misjonarzy po II wojnie światowej. Był to rok, kiedy również dom ten efektywnie włączył się w animację misyjną dla całej Polski, co również ożywiło działalność koordynacyjno-animacyjną całej Polskiej Prowincji Zgromadzenia Słowa Bożego, a także Kościół lokalny w Polsce.

Działalność kooperacyjno-animacyjna Domu św. Wojciecha w Pieniężnie w głównej mierze była prowadzona przez referat misyjny, na czele którego stał referent misyjny. Do zadań referatu należała całościowa animacja, zarówno w wymiarze *ad intra* jak i *ad extra*. Do pierwszego wymiaru zalicza się przede wszystkim umisyjnianie wspólnoty, a tak-

⁷² Zob. B. Poćwiardowski, *Sprawozdanie Prokuratora Misyjnego SVD dla Kapituły Prowincjalnej w 1982 r., za okres 1980-1982*, s. 10

⁷³ Tamże, s. 10.

⁷⁴ Tamże, s. 7.

że wszelkie aktywności podejmowane wewnątrz Domu św. Wojciecha w Pieniężnie w celu podniesienia ducha misyjnego w Kościele lokalnym. Do ważniejszych wymiarów zaliczamy przede wszystkim wymiar edukacyjny i formacyjny. Są one realizowane poprzez prowadzenie rekolekcji, skupień, wykładów, prelekcji itp. Ważną rolę odgrywa Muzeum Misyjno-Etnograficzne i misjologiczne zaplecze naukowe. W wymiarze *ad extra* „umisyjnianie” dokonuje się poprzez duszpasterstwo nadzwyczajne, pomoc Kościołowi lokalnemu, a także organizowanie wszelkiej pomocy duchowo-materialnej dla misjonarzy. Ważną rolę w animacji misyjnej odgrywa słowo drukowane, zwłaszcza liczne publikacje. Dom św. Wojciecha w omawianym okresie odegrał bardzo znaczącą rolę w dziele misyjnym Kościoła w Polsce i na świecie.

The missionary animation and cooperation of the house of St. Wojciech (Adalbert) in Pieniężno in years 1965-1990

The animation activities of missionary animation and cooperation were numerous and much diversified. Even though in years 1948-1965 the possibilities of the missionary animation were very limited by the state, the idea was always kept alive in the seminary of the Society of the Divine Word. In 1965 the first group of the SVD missionaries was allowed to go to missions. Since this year the involvement in missionary animation and cooperation began to grow. It developed in two ways, *ad intra* in the house and *ad extra* reaching many others. The major role was played by the Missionary Referat and work of publications.

Ludwik Faś SVD